

УДК 338.2

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-288-6-4

ЄЛІСЄЄВА О. К., НІКОЛАЄВА А. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена дослідженню діяльності торговельного підприємства. Були розглянуті основні показники оцінювання фінансового стану за останні три роки, основні види активів та зобов'язань підприємства, оцінено управління фінансовою діяльністю підприємства на основі коефіцієнтів ліквідності та забезпеченості власними оборотними коштами. Значення розрахованих коефіцієнтів по роках показує їх позитивну динаміку і значно вище нормативів, що говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування. З метою визначення симптомів кризового фінансового стану підприємства було здійснено оцінку банкрутства задля його раннього запобігання за моделлю О. Терещенка, яка передбачає використання методології дискримінантного аналізу. Розрахунок за моделлю показав поступове збільшення показника, що підтверджує фінансову стійкість підприємства.

Ключові слова: фінансово-економічна діяльність, оптово-роздрібна торгівля, банкрутство підприємства, металургійна галузь

YELISYEYEVA O., NIKOLAEVA A.

Oles Honchar Dnipro National University

ANALYSIS OF THE FINANCIAL CONDITION OF A TRADE ENTERPRISE

In today's economic environment, much attention is paid to the company's partnerships, which, in turn, arise with counterparties. Accounting for settlements with counterparties is of great importance for any company that is active in a market economy, as each company that conducts financial and economic activities, in the process of its operation makes settlements with counterparties: with customers - for their products, with customers - for work performed and services rendered.

An important issue in the organization of settlements with counterparties is the organization of internal audit of receivables and payables. This issue is due to the common problem of non-payment and is associated with the existence of insufficient accounting in the structure of the business entity. Settlements with counterparties are inextricably linked to incoming and outgoing cash flows, which form the basis of the process of ensuring the continuous operation of economic entities.

The article studies activity of a trade enterprise. The main indicators of financial condition assessment, the main types of assets and liabilities of the enterprise were considered over the last three years, management of the enterprise financial activity has been estimated on the basis of coefficients of liquidity and security of own working capital. The value of the calculated coefficients by years shows their positive dynamics, well above the norm, which indicates the financial stability of the company and the ability to be active even in the absence of access to borrowed funds and external sources of funding. In order to determine the symptoms of the critical financial condition of the enterprise, the bankruptcy was assessed for its early prevention according to O. Tereshchenko's model, which employs the methodology of discriminant analysis. The calculation according to the model showed a gradual increase of the indicator, which confirms the financial stability of the enterprise.

Keywords: financial and economic activity, wholesale and retail trade, bankruptcy of the enterprise, metallurgy branch

В сучасному економічному середовищі велика увага приділяється партнерським зв'язкам підприємства, які, в свою чергу, виникають з контрагентами. Облік розрахунків з контрагентами має велике значення для будь-якого підприємства, яке активно працює в умовах ринкової економіки, оскільки кожне підприємство, що веде фінансово-економічну діяльність, в процесі свого функціонування здійснює розрахунки з контрагентами: з покупцями - за придбану ними продукцію, із замовниками - за виконані роботи й зроблені послуги.

Важливим питання організації розрахунків з контрагентами є організація внутрішнього аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості. Дане питання зумовлене поширеною проблемою неплатежів та пов'язане з існуванням недостатньої організації обліку в структурі господарюючого суб'єкта. Розрахунки з контрагентами нерозривно пов'язані з вхідними та вихідними грошовими потоками, які становлять основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання.

Загальні питання обліку розрахунків із контрагентами на рівні методології обліку та аналізу розглядалася провідними вітчизняними науковцями, серед яких: А. Барановська, Г. Москалюк, О. Волонець, О. Коблянська, О. Петрик, М. Терещенко та ін.

Метою статті є аналіз фінансової діяльності торговельного підприємства в порівнянні зі станом металургійної галузі в цілому.

В Україні металургія залишається одним з основних видів промислової діяльності, забезпечуючи до 16% загального обсягу реалізованої промислової продукції, п'яту частину товарного експорту й більше 10 млрд дол. експортної виручки, що робить її стратегічно важливою для розвитку економіки.

Однак, галузь відрізняється низьким рівнем екологічності виробництва – близько третини викидів шкідливих речовин в атмосферу загалом по економіці припадає на металургію, характеризується отриманням від'ємної рентабельності операційної діяльності металургійних підприємств, низькими темпами зростання прямих іноземних інвестицій і слабкою інноваційною активністю.

За загальними обсягами експорту металопродукції у 2019 р. Україна посідала 9 місце і 5 місце як нетто-експортер сталевих виробів, проте такий високий «ранг» не є досягненням, а навпаки, робить металургію надзвичайно вразливою з боку коливань світової економіки. У 2013–2019 рр. вітчизняні металурги знизили обсяг експорту майже на 40%, що стало причиною зменшення частки України на світовому ринку майже вдвічі – з 6% до 3,3%.

Аналіз частки української металургійної промисловості у світовому обсязі споживання готової металопродукції показав її наднизький рівень, навіть порівняно з виробництвом і сталеплавильними потужностями. В аналізованому періоді він не перевищував 0,5% і постійно знижувався, сягнувши у 2019 р. лише 0,3%. Це свідчить про катастрофічну нерозвиненість внутрішнього ринку металів в Україні, що не тільки робить галузь критично залежною від зовнішньої кон'юнктури, а й заважає розвитку металоспоживчих галузей, які виробляють готову продукцію з більшою доданою вартістю.

У собівартості металопродукції частка витрат на паливно-енергетичні ресурси з урахуванням вартості коксівного вугілля становить у середньому 30–40%, тоді як на металургійних підприємствах ЄС – приблизно 18–22%. Витрати на сировинні матеріали займають приблизно 45–50% собівартості, і в їх структурі найбільшу питому вагу мають залізорудні матеріали [1].

Слід зазначити, що ситуація істотно варіюється на кожному окремому підприємстві залежно від сортаменту продукції, що виробляється, техніко-технологічного оснащення і логістичних зв'язків. Суттєве значення має безперервний доступ до сировинних ресурсів, який часто забезпечується наявністю власної сировинної бази і вчасною модернізацією виробничих потужностей.

Основний вид діяльності ТОВ «АВ Метал Груп» пов'язаний з оптово-роздрібною торгівлею металопродукцією. Основними напрямками діяльності є: чорний металопрокат, нержавіючий металопрокат, оцинкований металопрокат, будівельне кріплення та металовироби.

ТОВ «АВ Метал Груп» має розгалужену систему металобаз по всій території України, яка нараховує понад 278 роздрібних та 48 оптових підрозділів. Основними споживачами металопрокату є дрібно-оптові металоторгові підприємства, будівельні організації, машинобудівні підприємства та приватні особи. Продукція ТОВ «АВ Метал Груп» знайшла широке застосування у різноманітних галузях, а особливо: будівельна індустрія, машинобудування, верстатобудування, містобудування, оборонний комплекс. ТОВ «АВ Метал Груп» максимально відповідає вимогам клієнтів, пропонуючи широкий асортимент товару від провідних українських виробників металопрокату, постійно вдосконалюючи якість обслуговування, прагнучи забезпечити найкращий сервіс для своїх покупців у всіх без винятку регіонах України. Також, ТОВ «АВ Метал Груп» займається виробництвом власної продукції 8 категорій металопрокату на високотехнологічному обладнанні, задіяного у сучасному будівництві. ТОВ «АВ Метал Груп» виробляє арматуру, дріт, круглий прокат, профільні труби та листи, металеві сітки й просічно-витяжні листи. При виготовленні профільних труб використовуються сучасні технології обробки металу, що істотно підвищує якість кінцевого продукту. У 2013 році було засновано новий напрям на ринку металопрокату, налагодивши виробництво профільованих листів і металочерепиці.

В 2019 році продовжувалась тенденція зниження обсягів виробництва та реалізації продукції підприємства до попереднього року. Це було викликано несприятливою ситуацією на ринку металопрокату України. Чистий прибуток ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП», за результатами 2019 року, склав 29,2 млн грн. За цей період реалізовано продукції на суму 9 120 млн грн. Для підприємства характерна орієнтація переважно на внутрішній ринок збуту. Собівартість реалізованої продукції в 2019 році, порівняно з базовим, знизилась на 2,7%. Основні показники діяльності ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП», наведено у Табл. 1

Таблиця 1

Основні показники діяльності ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП»

Показники. (млн грн).	на 31.12.2018	на 31.12.2019	Зміна +/-	Зміна, %
Чистий дохід від реалізації продукції	9524,8	9120,1	(404,7)	(4,3)
Собівартість реалізованої продукції	8739,8	8506,3	(233,5)	(2,7)
Операційні доходи	15,7	25,2	9,5	60,5
Операційні витрати	560,0	437,2	(122,8)	(28,1)
Чистий прибуток (збиток)	60,2	29,2	(31,0)	(51,5)

Джерело: Складено автором за даними підприємства

Операційні витрати та доходи. Загальна сума операційних витрат за 2019 звітний рік зменшилась на 28,1% та становила 437,2 млн грн. Така зміна відбулась переважно за рахунок скорочення інших операційних витрат (більше ніж у 2 рази). Адміністративні витрати за підсумками 2019 року зменшились на 46,2% та становили 237,5 млн грн. Витрати на збут збільшились на 6,1% і становили 177,3 млн грн, що зумовлено зростанням витрат на транспортування. Інші операційні доходи за 2019 рік збільшились на 62,6% і становили 25,2 млн грн. Активи ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП» у 2019 році зменшились на 4,8% порівняно з 2018 роком і становили 3251,0 млн грн. Балансова вартість необоротних активів зменшилась в 3 рази — до 163,0 млн грн. Така зміна зумовлена повним погашенням довгострокової дебіторської заборгованості за 2019 звітний рік. Оборотні активи збільшились на 188,4 млн грн — з 2857,7 млн грн у 2018 році до 3046,0 млн грн у 2019 році. В той же час чистий грошовий потік від операційної діяльності зменшився на 39,0 млн

грн — до 201,7 млн грн. Інформація про основні види активів ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП» (млн. грн.) наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Основні види активів ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП»

Показник	31.12.2018 р.	31.12.2019 р.	Зміна +/-	Зміна, %
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	400,6	547,2	146,6	(26,8)
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	185,4	142,5	(42,9)	(30, 1)
з бюджетом	30,9	1,0	(29,9)	>100
Інша поточна дебіторська заборгованість	39,6	240,0	200,4	>100
Гроші та їх еквіваленти	5,6	0,4	(5,2)	>100

Джерело: Складено автором за даними підприємства

Основними джерелами забезпечення ліквідності на підприємстві є оборотні активи, які забезпечують своєчасне виконання зобов'язань.

Основні фінансові зобов'язання товариства включають інші довгострокові та короткострокові зобов'язання, кредиторську заборгованість та короткострокові кредити банків. Основна мета цих фінансових інструментів - забезпечити фінансування діяльності товариства. Товариство має різні фінансові активи, які включають переважно торгову та іншу дебіторську заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, що виникають безпосередньо в ході господарської діяльності підприємства.

Фінансування підприємства у 2019 році відбувалось за рахунок власних та кредитних коштів. Інформація про основні види зобов'язань ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП» (млн. грн.) наведено в Табл. 3.

Таблиця 3.

Основні види зобов'язань ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП»

Показник, (млн. грн.)	31.12.2018 р.	31.12.2019 р.	Зміна +/-	Зміна, %
Короткострокові кредити банків	317,6	555,6	238,0	42,8
Векселі видані	111,3	29,9	(81,4)	(272,2)
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	348,2	126,6	(221,6)	(175,0)
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	141,0	158,1	17,1	10,8
Інші поточні зобов'язання	246,8	54,3	(192,5)	(354,5)
Довгострокові кредити банків	152,9	-	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1122,5	1128,8	6,3	0,6

Джерело: Складено автором за даними підприємства

Зважене управління ліквідністю передбачає наявність достатніх грошових коштів та достатність фінансування для виконання чинних зобов'язань по мірі їх настання. Метою ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП» є підтримання балансу між безперебійним фінансуванням та гнучкістю у використанні кредитних умов, наданих постачальниками та банками. Передплати зазвичай використовуються для управління як ризиком ліквідності, так і кредитним ризиком. ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП» здійснює аналіз за строками оплати активів та термінами погашення своїх зобов'язань і планує рівень ліквідності залежно від їх очікуваного погашення.

Коефіцієнти ліквідності та забезпеченості власними оборотними коштами ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП» наведено в Табл. 4

Таблиця 4

Коефіцієнти ліквідності та забезпеченості власними оборотними коштами ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП»

Показник	на 31.12.2018	на 31.12.2019	Нормативне значення
Коефіцієнт поточної ліквідності р.1195 / р.1695	2,43	3,27	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності (р.1195 – р.1100 – р.1170) / р.1695	0,58	1,03	>0,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними (р.1495 - р.1095) / р.1195	0,14	0,34	>0,1

Джерело: Складено автором за даними підприємства

Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань. Тобто, показник поточної ліквідності - індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів. Показник демонструє, скільки в компанії є гривень оборотних коштів на кожен гривню поточних зобов'язань[2,3]. Значення коефіцієнту 3,27 вище нормативного значень.

Коефіцієнт швидкої ліквідності вимірює здатність підприємства вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. До високоліквідних активів можна віднести грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість і т.п. Цей показник показує рівень платоспроможності компанії, за виключенням менш ліквідних оборотних активів. Значення коефіцієнта збільшилось до 1,03 в порівнянні до попереднього року і знаходиться вище нормативного значення, це свідчить про те, що грошових і інших ліквідних активів підприємства достатньо для погашення поточних зобов'язань [5].

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами відноситься до групи показників фінансової стійкості та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнт розраховується як співвідношення власних оборотних коштів до оборотних активів та демонструє частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів компанії. Значення показника вище нормативу говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії [6,7].

З метою визначення симптомів кризового фінансового становища ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП» необхідно здійснити оцінку банкрутства задля його раннього запобігання. Досить поширеною в вітчизняній практиці діагностики банкрутства організації є модель О.О. Терещенка, яка передбачає використання методології дискримінантного аналізу, та визначається за формулою:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (1)$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань; X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань; X_3 – відношення чистого прибутку до валюти балансу; X_4 – відношення прибутку до виручки від реалізації; X_5 – відношення виробничих запасів до виручки від реалізації; X_6 – відношення виручки до валюти балансу.

Якщо одержане значення показника Z менше 0, то підприємство є напівбанкрутом, а якщо знаходиться в межах від 0 до 1, то йому загрожує банкрутство у разі не вжитку санаційних заходів. Значення показника Z , що знаходиться в межах від 1 до 2, свідчить про нестійкість фінансової рівноваги та відсутності загрози банкрутства за умови переходу на антикризове управління. У разі перевищення межі 2 показник Z підприємство є фінансовою стійким і відсутня загроза банкрутства.

Відповідно до отриманих розрахунків за моделлю можна стверджувати про фінансову стійкість та відсутність банкрутства протягом останніх трьох років. Для більшої наочності здійснимо графічне відображення динаміки оцінки банкрутства на рис. 2.

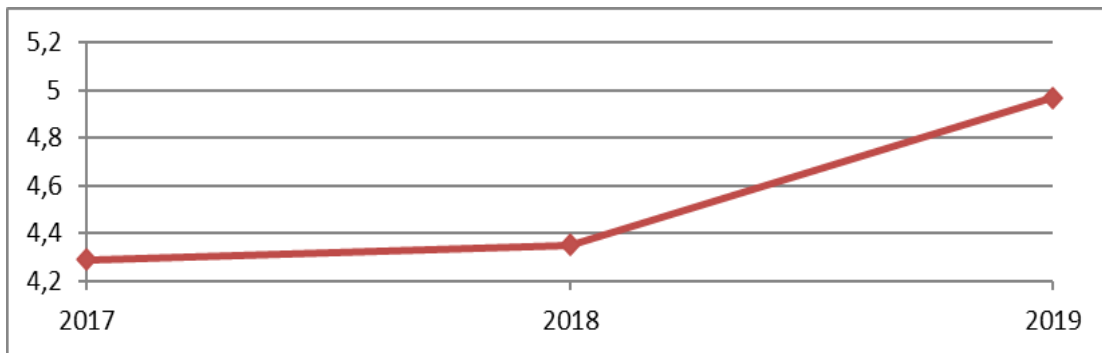

Рис. 2. Динаміка оцінки банкрутства ТОВ «АВ Метал Груп» протягом 3 років

Джерело: Складено автором за даними підприємства

Крім перевищення бажаної межі, що свідчить про можливість не бути оголошеним банкрутом у випадку настання кризи, також спостерігається поступове збільшення показника Z протягом 2017-2019 років на 0,68 та наприкінці 2019 року становить 4,97, що є позитивною тенденцією.

Висновки Спираючись на результати аналізу діяльності підприємства та розрахунків з контрагентами на торговому підприємстві ТОВ «АВ Метал Груп», можна зробити такі висновки:

Основний вид діяльності ТОВ «АВ Метал Груп» пов'язаний з оптово-роздрібною торгівлею металопродукцією. В 2019 році продовжувалась тенденція зниження обсягів виробництва та реалізації продукції підприємства до попереднього року. Це було викликано несприятливою ситуацією на ринку металопрокату України. Чистий прибуток ТОВ «АВ МЕТАЛ ГРУП», за результатами 2019 року, склав 29,2 млн грн. За цей період реалізовано продукції на суму 9 120 млн. грн. Для підприємства характерна орієнтація переважно на внутрішній ринок збуту. Собівартість реалізованої продукції в 2019 році, порівняно з базовим, знизилась на 2,7%. У структурі поточної торговельної дебіторської заборгованості ТОВ «АВ Метал Груп» основну частку займає заборгованість по розрахункам з вітчизняними покупцями, яка збільшувалась від 96,2% у 2017р. до 98,8% у 2019р. В 2018р. у цілому зросла поточна торговельна дебіторська заборгованість ТОВ «АВ Метал Груп», причому найбільше (на 120%) – по розрахункам із вітчизняними покупцями. В 2019 р. вона також збільшилася, але значно нижчими темпами – всього на 37%, а торговельна дебіторська заборгованість із іноземними покупцями знизилась на 23%. Структурна частка передплати вітчизняним постачальникам має тенденцію до зростання – від 28,6% у 2017р. до 58,3% у 2019р. А структурна частка передплати іноземним постачальникам має тенденцію до зниження від 71,4% у 2017р. до 41,72% у 2019р. Проведений аналіз свідчить про стабільність роботи ТОВ «АВ Метал Груп»

Література

1. Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Москалюк Г. О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс]/Г. О. Москалюк. - Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1754/1.pdf>.
3. Волинець О. О. Характеристика системи аналітичного обліку зобов'язань та методика її удосконалення в умовах електронної обробки економічної інформації / О. О. Волинець // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2009. - Т 2. - № 5. - С. 151-153
4. Єлісеєва О.К., Приходько А. Є. Удосконалення обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості в системі управління підприємства сільського господарства «Агромир-СТ» / О.К. Єлісеєва, А. Є. Приходько // Науковий журнал «Бізнес Інформ», Розділ «Фінанси, грошовий обіг і кредит»: Х.: 2019. №7. С.293-298.
5. Коблянська О. І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості / О. І. Коблянська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - 2009. - № 77-78. - С. 28.
6. Терещенко М. К. Деякі аспекти удосконалення обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості підприємства / М. К. Терещенко. - Економічний вісник. - 2014. - № 1. - С. 107-113.
7. Чорнак Т. В. Удосконалення оцінки дебіторської заборгованості та її відображення у звітності / Т. В. Чорнак. - Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2010. - № 29. - С. 56-59.

References

1. State Statistics Service of Ukraine. - Access mode: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Moskaliuk H. O. Oblik ta kontrol debitorskoi zaborhovanosti: isnuichi problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Accounting and control over receivables: current problems and ways to overcome them], from <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1754/1.pdf> [in Ukrainian].
3. Volynets O. O. Kharakterystyka systemy analitychnoho obliku zoboviazan ta metodyka yii udoskonalennia v umovakh elektronnoi obrobky ekonomichnoi informatsii [Description of the analytical accounting system of obligations and methods of its improvement in terms of electronic processing of economic information]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu (Ekonomichni nauky) - Herald of Khmelnytskyi National University 2009, Vol. 2, No. 5, pp. 151-153
4. Yeliseyeva OK, Prykhodko AE Improvement of accounting and analysis of receivables and payables in the management system of the agricultural enterprise "Agromir-ST" / O.K. Yeliseyeva, AE Prykhodko // Scientific Journal "Business Inform", Section "Finance, Money Circulation and Credit": Kh . . : 2019. №7. С.293-298.:
5. Koblanska O. I. Metodolohichni aspekty obliku ta audytu debitorskoi zaborhovanosti [Methodological aspects of accounting and auditing receivables]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka -Bulleting of Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2009, No. 77-78, p. 28
6. Tereshchenko M. K. Deiaki aspekty udoskonalennia obliku, analizu ta audytu debitorskoi zaborhovanosti pidpriemstva [Some aspects of improvement of accounting, analysis and auditing of an enterprise's receivables]. Ekonomichni visnyk- Economic Bulletin, 2014, No. 1, pp. 107-113
7. Chornak T. V. Udoskonalennia otsinky debitorskoi zaborhovanosti ta yii vidobrazhennia u zvitnosti [Improving the assessment of receivables and its reflection in reporting]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu - Scientific Bulletin of UzhhorodNational University, 2010, No. 29, pp. 56-59

Надійшла / Paper received: 05.11.2020

Надрукована / Paper Printed : 04.01.2021